

SZ O T E

NAPLÓ

3. évfolyam KÜLÖNSZÁM 1992. január
Kiadja az Egyetem Rektora

ELGONDOLÁSOK AZ EGYETEM JÖVŐJÉRŐL

Dr. Fráter Loránd

Nehéz dolog manapság egy felsőoktatási intézmény jövőképét felvázolni. Az országot és az Egyetemet egyaránt súlyos örökség terheli. Nem érdemes a bajokat részletezni, mindannyian tudjuk, hogy évtizedek során nálunk is elveszett az értékrend, ellaposodtak a követelmények és fellazult az ellenőrzés, elmosódtak a célok, a tervezés és gazdálkodás helyét az örökös tűzoltás és a határidős elköltés vette át. A vezetés hitelét veszítette, a hallgató elégedetlen az oktatással, a beteg nem bízik a gyógyításban, a mindennapok erkölcsisége megkérdőjeleződött. A mindjobban mélyülő és országos válság végül a rendszer összeomlásához és új társadalmi berendezkedés kialakulásához vezetett.

A rendszerváltás azonban nem kinyilatkoztatás kérdése. A bizonytalanság és bizalmatlanság még ott munkál mindenütt. Minden előrelépésünk ellenére sem oldódott meg az országban az ideológiai, politikai, a vezetési, a gazdasági, a szakmai és az erkölcsi válság sem. Ez nehezíti a kibontakozást, de remélem, nem állítja meg.

Az egyetemek általában – az orvosegyetemek pedig különösen – mindenkor nehezen mozduló képződmények voltak és ma is azok. Egy rendszerváltást azonban nem lehet az egyetem falainál megállítani. Sőt, ha nem akarunk túlságosan lemaradni, még segítenünk, sőt vezetnünk kell az előrevivő folyamato-

kat. A józanul gondolkodók számára világos, hogy ami nálunk ma még istenkísértésnek, elfogadhatatlannul újszerűnek tűnik, az társegyetemünkön 6–8 éve bevett és elfogadott gyakorlat. A mi Egyetemünket egyelőre – ha csökkenő mértékben is – még az érzelmek uralják és ez nem teszi könnyűvé a vezető, de a vezetettek életét sem. Megfontolandó, érdemes-e saját életünket keseríteni.

Régi és jogos igény az egyetemi vezetéssel szemben, hogy adjon világos programot elképzeléseiről és ez elől az igény elől nem lehet kitérni. Ennek a várakozásnak megfelelni azonban komoly erőpróba.

Az ország helyzete még nem szilárdult meg, a politikai élet hullámszó, a törvényi szabályozás hiányos, a gazdasági háttér nem biztosított, a társadalom feszült – hogy csak a fontosabbakat említsem. A fél évvel korábbi jelszó: ha az új rektor meg tudja akadályozni az Egyetem további szétesését, már megtette a magáét, – mára elavult. Inkább türelmetlenség tapasztalható, méghozzá egyszerre kétoldalú: a másokat érintő változásokat mindenki túl kevésnek, az őt érintőt túl soknak tartja.

Magam azt gondolom, hogy lassabb haladást a körülmények nem tesznek lehetővé, gyorsabbat pedig az emberek nem viselnek el – de nincsenek is meg a feltételei.

CÉLOK

Melyek azok a célok, amelyeket további tevékenységemben elérni szeretnék ?

1. Vissza kell szerezni az Egyetemnek mint egésznek, és az egyetemi polgároknak pedig mint egyéneknek azt a tekintélyt, társadalmi, szakmai és erkölcsi elismertséget, amely nélkül nem tudjuk hivatásunkat betölteni.
2. Minden cselekedetünknek arra kell irányulnia, hogy minél előbb korszerű, minőségi egyetemet hozzunk létre, amely a határokon túl is elismert és versenyképes oktató, betegellátó és kutató munkát folytat.
3. Részeinek hatékony együttműködésén alapuló, egységes szerkezetű egyetemet kell kialakítani, amelyik maga is hasznos része a nagyobb felsőoktatási, kutatási, betegellátási szervezetnek, s éppúgy szolgálja mint haszonélvezője a város és az ország nagyobb közösségének.

A cél tehát mindössze három bővített mondatban összefoglalható. Elég általános ahhoz, hogy mindenki számára elfogadható legyen. De ha részleteiben is megvizsgáljuk, elérése elég nagy munkát kíván ahhoz, hogy egy ember erejét a rendelkezésre álló időt tekintve, messze meghaladja. Hiszen az Egyetem magán viseli annak a társadalmi rendszernek minden jellegzetességét, amelybe ágyazódott, működési zavarai sem kisebbek, mint amelyek az összeomláshoz vezettek. Nem tatarozásra van szükség tehát, hanem az alapokból kiindulva egy teljesen új – bár a régi

eredményeket megőrző – szervezet fokról fokra történő felépítésére. Még hozzá anélkül, hogy a folyamatos működésben zavar keletkezne. Egy ilyen kihívás elfogadása teljes embert kíván.

A rektorság most nem tisztséget, hanem szolgálatot jelent, kényelem és biztonság helyett bizonytalanságot és a belebukás veszélyét hordozza, az esetleges sikerért pedig nagyon keményen meg kell dolgozni. A munka több mint amit egy-két év alatt el lehet végezni és teljesíthetetlen akkor, ha a feladatok végrehajtásában nem lesznek a célt és az utat egyaránt elfogadó, sőt a munkából részt kérő, a nehézségekben osztozó társak. Mert gondok nemcsak vannak, lesznek is. A kellemes vegetálásból kiüzetni fájdalmas és kevesen annyira előrelátók, hogy megértsék: a kellemesnél jobban és értelmesebben, eredményesebben is lehet élni. Különösen akkor, ha más választás nincs is, mert a társadalom nem fogadja el tovább azt, ami eddig volt.

Abból a cselekvési programból, amit itt előterjeszttek, kitűnik, hogy egy hosszabb távú elképzelésről van szó, ami megfelelő csiszolások és elfogadás után napi tennivalókra bontható és az Egyetem további vezetői számára is kiindulási alap lehet.

A felsorolt három cél szétválaszthatatlan: a tekintélyt minőségi munkával lehet csak megalapozni, ennek feltétele pedig egy jobb, hatékonyabb egyetemi struktúra kialakítása.

FELADATOK

A cél elérése érdekében megoldandó feladatokat a következőkben látom:

1. Fel kell vázolni egy egyértelmű elgondolást és azzal egyidejűleg biztosítani kell, hogy annak végrehajtása folyamatosan ellenőrizhető és a vezetés számonkérhető legyen.
2. A vezetést és ellenőrzést szét kell választani és a jogkörökhöz jól meghatározott felelősséget kell hozzárendelni. A demokrácia nem a döntés, hanem az ellenőrzés kollektivizálásával tud hatékonyan lenni.
3. Magam az Egyetemet nem tudom elfogadni olyan, többé-kevésbé önálló, független egységek halmazának, ami most. Az Egyetem csak egységében, összefüggő és együttműködő részek rendszerében lehet igazán hatékony. Ehhez új szervezési formák szükségesek. Egyidejűleg minden kezdeményezést meg kell ragadni

a felsőoktatás és egészségügyi törvényi szabályozásának és finanszírozásának az Egyetem szempontjából kedvező irányú befolyásolására.

4. A mindkét oldalról hallható aggodalmak ellenére az „universitas” létrehozása nem kerülhető meg. Itt azonban nem a fél évszázaddal korábbi állapotok maradéktalan helyreállítására, hanem valamilyen laza szövetségre van szükség, amelyikben közös mindaz, amit közösen ésszerűbb és gazdaságosabb csinálni. Ilyen a könyvtár, a nyelvoktatás, a társadalomtudományok, a testnevelés, kultúra, diákmozgalom. Közös lehet az informatikai hálózat, kollégium; időszakosan bizonyos kutatási programok. A gazdálkodás valószínűleg értelmes módon nem oldható meg közösen, de elképzelhető, hogy nem a SZOTE—JATE között válik el, hanem az oktatás és betegellátás között.

5. Európai szinten versenyképes „termékeket”: diplomát, gyógyítást, kutatást kell nyújtani. Az egyetemi polgárok tevékenységének magas színvonalát minden szinten az állandó versenyhelyzet kialakításával látom elérhetőnek.
6. A vezetői döntések meghatározó elve az ésszerűség és a szigorúan ideológiamentes gyakorlatiasság legyen.
7. Az Egyetem tevékenységét első helyen az oktatás határozza meg, minden mást ehhez kell igazítani.
8. A mostanáig egyénekenként egyidejűleg teljesítendő hármas követelményt szét kell bontani, értelmetlenség bárkitől oktatásban, betegellátásban, kutatásban egyforma kiválóságot követelni. Feltehetőleg néhány éven belül szükség lesz kórházi vagy poliklinikai orvosi tevékenységre és tiszta kutató tevékenységre is. A szétbontott feladatokban viszont magasabb követelményeket kell teljesíteni.
9. Az új mérce nem a hármas követelmény, hanem a professzionalitás és a hatékonyság, a kreativitás és a felhasználóra – tehát a hallgatóra, betegre – irányuló, szintjét a társadalmi elvárásokhoz igazító tevékenység. Az egyetemi polgárt a teljesítményével, jól definiált kritériumok alapján kell jellemezni.
10. Az önérdék nem kerülhet a társadalmi érdek elé – de úgy kell szolgálni a közös érdeket, hogy az egyéni érdek ezen belül a legjobban érvényesüljön.
11. Nem lehet a szervezethez igazítani a feladatot, mindig az esedékes feladatokhoz kell alakítani a szerkezetet. A szervezeti felépítés, a működési és döntési mechanizmusok értékmérője a hatékonyság.
12. Az Egyetem elemi érdeke, hogy a legtisztább erkölcsi körülmények között működjék.

E 12 pont az úttörőkhöz hasonlóan meglehetősen általános és elvont, elérésükhöz azonban gyakorlati lépéseket kell megtenni, amelyek esetenként akár fájdalmasak is lehetnek. De bár az emberek minden újtól félnek és minden szülés fájdalommal jár – minden szükséges változás előbb-utóbb bekövetkezik és minden szülés újabbakat eredményez.

ÁLTALÁNOS GYAKORLATI LÉPÉSEK

1. Az Egyetem hosszú és rövid távú érdekeinek javára cselekvőlegesen be kell kapcsolódnunk a felsőoktatás és egészségügy működésének gazdasági és jogi szabályozását célzó törvényelőkészítő munkába. A közel egy éves ilyen tevékenység már eddig is biztató eredményeket hozott és erre a Rektori Konferencia, az Országos Felsőoktatási Fórum, illetve a művelődésügyi és népjóléti tárca vezetőivel, valamint az Országos Felsőoktatási Érdekképviseleti Szövetséggel kialakított kapcsolat jó lehetőséget ad. Úgy gondolom, hogy az Egyetem semmilyen téren sem maradhat várakozó állásponton. Saját erőnkől kell fellépünk a problémák megoldása érdekében. Ha valamilyen eredményt önerőből tudunk felmutatni, nagyobb az esélyünk arra, hogy további támogatást kapjunk.
A kezdeményezések közé tartozik az Egyetem új Statutumának kidolgozása. Ezt a szabályzatot, hibái ellenére is jelenleg Magyarországon a legműködőképesebbek közé sorolják.
2. A hatékonyabb és takarékosabb működésre való átállás, a teljes egyetemi szerkezetváltás nélkül nincs kilátásunk nagyobb költségvetési vagy világbanki támogatásra, sőt a belső tartalékok felszabadítására sem, és nehezebben tudunk mozdulni a pályázati pénzüsszegek elnyerésére is. A szerkezet átalakításához először meg kellett ismerni jelenlegi helyzetünket. Hazai egyetemeink közül elsőként a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem végzetett a legrangosabb külföldi szakértőkkel olyan széleskörű átvilágítást, melynek alapján a legsürgetőbb ésszerűsítések megtehetőek. Becslések szerint a mintegy 27 mFt-ba kerülő vizsgálat – amennyiben a javaslatok többségét sikerül megvalósítanunk – akár 100 mFt-os megtakarítást eredményezhet. Ez az összeg természetesen az Egyetem céljaira fordítható.
3. Minden kibontakozás előfeltétele egy kellő nagyságú anyagi bázis megteremtése. Erre a belső tartalékok feltárásán túl még két utat látok: a költségvetési támogatás növekedését és a – ma még főleg külföldi – magántőke bevonását.
Az állami támogatás növelése nemcsak a pénzüsszűke, hanem az egyetemek elavult, pénzüsszűkező gazdálkodása miatt is, néhány hónapja még reménytelennek látszott.
A felsőoktatás húzóágazattá nyilvánításáért indított és a SZOTE átvilágításával is alátámasztott próbálkozások a Rektori Konferencia, hallgatói érdekképviselet és bizonyos parlamenti csoportok kitartó munkájával azt eredményezték, hogy az 1992-es pénzüsszűke évre a művelő-

3. évfolyam különszám

dési és népjóléti tárca költségvetését 1–1 milliárd Ft-tal megemelték.

A pénzügyminiszter 1991. december 13-án elvben egyetértett azzal, hogy 1993-ban mintegy 5 évig tartó felzárkóztató jellegű felsőoktatási rekonstrukciós programot kell indítani, melynek kidolgozása rövidesen megkezdődik. Kupa Mihály elfogadta, hogy egyéb járulékos forrásokra is szükség van, nevezetesen a külföldi segítyek és kölcsönök koncentrálására, a felsőoktatási szféra egyéb jövedelmeinek növelésére és az ehhez szükséges adópolitikára. A hazai magántőke még nem eléggé koncentrált ahhoz, hogy a felsőoktatásba bevonható legyen és jelenleg nem is érdekelt a lassan megtérülő befektetésekben.

4. Saját bevételeink – ha a jogszabályok engedik – egyetlen szabad rendelkezésre álló tőkénk, a szürkeállomány, vagyis a szellemi tevékenység egy részének áruba bocsátásával fokozhatók.

Korábbi külföldi tapasztalatokból tudjuk, hogy minden egyetem bőséges szabad kapacitással rendelkezik. Hatékonyabb és takarékosabb működéssel, egy elengedhetetlen induló nagyberuházás alapján reális esélyünk van arra, hogy fokozzuk jelenlétünket a nyugati piacon oktatási, kutatási és betegellátási tevékenységünk felkínálásával.

Ennek az útnak a járhatóságát bizonyítja, hogy térítéses képzésünk jelenlegi bevételeit egy megbízható skandináv tőkéscsoport elegendő fedezetnek látja egy olyan összegű hitel nyújtásához, melyből egy – az új klinikához hasonló nagyságú – elméleti tömb építhető.

5. A fejlesztést az infrastruktúra területén kell kezdeni. Itt első helyen a hatékony informatikai rendszer kialakítása áll, melynek megkezdéséhez az anyagi alapok világbanki támogatásból rendelkezésre állnak. Kiépítendő az Egyetem egészét átfogó számítógépes hálózat, amelyre azután betegnyilvántartási, szakirodalmi és gazdálkodási funkciók telepíthetők.

Tárcaszinten foglalkoznak az országos klinikai rekonstrukció gondolatával, bár ez valószínűleg nem a legközelebbi esztendő tennivalója lesz. A régiiek rendbehozásánál célszerűbb lenne klinikai célra is új épületeket építeni, de ezt a pénzügyi okok mellett az is akadályozza, hogy az új klinika mellett rendelkezésünkre álló telket nem a hosszútávú terveknek megfelelően hasznosították.

A város lakástámogatási lehetőségei beszűkültek, ezért az Egyetem lépéskényszerbe került a professzori, vendégoktatói, oktatói és nővér-, illetve egyéb dolgozói szolgálati lakások meg-

szerezésében. Elsősorban teljes épületek megszerzésére gondolok. Noha az egyetemi gazdálkodás megszigorításával máris képződött bizonyos anyagi fedezet, új beruházás erre a célra sajnos nem jöhet szóba.

Infrastruktuális jellegűnek és ezért kiemelten kezelendőnek tartom a könyvtár és nyelvroktatás fejlesztését, bár az utóbbit nem tartom elsődlegesen egyetemi feladatnak. Mindkét területen a nem orvos-, hanem összegyetemi megközelítés kívánatos.

Az egészséges életmódra nevelés alapfeltétele bizonyos sportolási lehetőség biztosítása az oktatók, dolgozók és hallgatók számára. A megoldás is universitas szinten látszik a legelképzelhetőbbnek, akár a Sportcsarnok közös bérbevételeivel, akár bizonyos sportlétesítmények közös megvalósításával.

Jelentős bővülés lenne az öthalmi szovjet lakatnyája átvétele, de azt gondolom, hogy a következő évtizedben ennek számunkra csak annyiban van jelentősége, hogy teret biztosít a jövőben egy új, nagy, egységes egyetem kiépítésére.

Az újszegedi pártoktatási épület egészének birtokba vétele a Főiskolai Kar számára létfontosságú, ezért erről nem mondhatunk le.

6. Az infrastruktúrával legalábbis egyenértékű az ember erőforrás jelentősége. A legszebb vagy leghasznosabb elképzelések sem érnek semmit, ha az emberek nem hajlandók tenni valamit a megvalósításukért.

Sajnos, az utóbbi évtizedekben a munkához való viszony meglehetősen formálissá vált, az emberek nagyon könnyen szeretnének élni. Legalább egy nemzedék nem tanult meg pusztán emberi tartásból és szakmai hiúságból becsületesen dolgozni. Ráadásul a szervezetlenség, az egyenetlen terhelés feszültséget, elégedetlenséget szül. A vezetők szervezési ismerete szegényes, az érdekeltté tétel helyett sokan megfélemlítéssel próbálják serkenteni beosztottjaikat.

Elégtelen a személyzeti munka, a régi beidegződések miatt nem használjuk helyesen a munkahely és a munkabér ösztönző erejét.

Ma már növekszik az állandó munkahely fegyelmező ereje és az anyagi motiváció jelentősége. Ahhoz, hogy ezekkel az eszközökkel helyesen tudjunk bánni, a vezetőktől is meg kell kívánni, hogy ne ösztöneikre hagyatkozva, hanem a megfelelő ismeretek birtokában és képességeik legjavát adva vezessenek. Nyilvánvaló, hogy a jelenlegi helyzetben az Egyetemet nem lehet részállásban igazgatni, sőt szükséges, hogy a rektor megfelelő vezetési ismereteket is elsajátítson. A vezetőképző tan-

folyamok előbb-utóbb a tanszékvezetők számára is nélkülözhetetlenek lesznek.

7. Az átvilágítás tapasztalatai és a vizsgálatot végzők ajánlásai alapján meg fog újulni az Egyetem – elsősorban természetesen az irányítás és gazdálkodás – rendje. Ki kell építsük az intézettől a vezetésig és viszont haladó információs csatornákat, rendszeres beszámolási kötelezettséget kell bevezetni, hogy a vezetés átlássa és követni tudja a tevékenységet, az eredményeket és a problémákat, és ellenőrizni tudja a feladatok végrehajtását. A vezetésnek meg kell adni a lehetőséget annak biztosítására, hogy a szervezeti egységek célkitűzései, tevékenysége és prioritásai az Egyetem kinyilvánított céljait támogassák. Meg kell tenni a szükséges központosításokat ahhoz, hogy a vezetés kialakíthassa az oktatás, betegellátás és kutatás között a helyes egyensúlyt is ahhoz, hogy az összegytemi érdekeknek elsőbbséget lehessen adni az intézeti vagy egyéni érdekekkel szemben.

A hosszútávú terveket részfeladatokra kell bontani és a vezetőket felelőssé, a végrehajtókat pedig érdekeltté kell tenni a megjelölt célok elérésében. Megoldandó a klinikák, elméleti intézetek és kiszolgáló egységek tevékenységének koordinációja és integrációja. A tisztségviselőknek szélesebb hatáskört kell biztosítani a döntéshozatal meggyorsítása érdekében.

Nem halasztható az Egyetemen olyan csoportok kialakítása, amelyek a stratégiai tervezést, a szervezet fejlesztését és az emberi erőforrások felhasználását kellő szakértelemmel, a kornak megfelelő szinten tudják szolgálni. Bármilyen nehéz feladat is, el kell kezdeni a pontos munkaköri leírások elkészítését, amelyek tartalmazzák az egyes beosztások célkitűzéseit, az egyedi felelősségi köröket, az elszámoltathatóságot és a beszámolási kötelezettséget. Elfogadható követelményrend-

szer és teljesítménymérés csak ennek alapján képzelhető el.

Sokat kell javítani a döntéselőkészítő munkán, főleg gazdasági téren. A döntések előtt az összes lehetőséget számbavevő elemzésnek kell készülnie, amely meghatározza a ráfordítás/nyereség arányt.

8. A tisztességes munkának meg kell adni azt az elismerést, ami megilleti. A lehetőségekhez képest törekedni kell az emberek teljesítményarányos bérezésének és az egyes szervezeti egységek feladatarányos finanszírozásának kialakítására.
9. Helyre kell állítani a professzor, az oktató, az orvos, a vezető méltóságát. Ehhez be kell látni, hogy a méltóság nem beosztástól függ, hanem a mindenki által elismert, megkérdőjelezhetetlen, az említett tisztségekre való szakmai és emberi méltóságtól.
10. Nyitásra van szükség saját szervezeti egységeink között a klinikák és elméleti intézetek között, a karok között és a társegyetemek felé. Jobb kapcsolatot kell építsünk a várossal, a területtel. Nyitni kell a sajtó felé is: ne csak hibáinkat, de gondjainkat és eredményeinket is ismerjék meg az emberek.
11. Az egymással való szót értés érdekében javítani kell az egyetemi nyilvánosságot, több információt és gyorsabban kell eljuttatni az egyetemi polgárokhoz. Az egyetemi lapban teret kell adni a polgároknak a vezetéshez szóló észrevételeinek is.
12. A vezetés dolga jól körülhatárolt célok kijelölése; célravezető, logikus cselekvéssorok kimunkálása, következetes, mindenkit egyformán kezelő, kiszámítható lépések megtétele a megvalósítás során. Ügyelni kell arra, hogy a megközelítések nem személyre szabottak, hanem elviek legyenek. De egyet mindenkinek el kell fogadnia: nem csak vezetni kell felelősséggel, hanem dolgozni is.

OKTATÁS

Már a reform-folyamatok kezdetén emlékeztetnünk kellett magunkat, arra hogy az egyetem felsőoktatási intézmény. Erre azért van szükség, mert az érdekeltségi viszonyok és a megítélés szempontjai klinikákon a betegellátás, elméleti intézetekben a kutató munkának kedveztek – és kedveznek ma is. Elsősorban a hallgatói igények fokozódása, másodsorban az erkölcsi és anyagi elismerés odaítélési szempontjainak megváltozása nyithat utat a helyzet megváltozásának.

1. A képzés szempontjainak kidolgozása során irányadónak a társadalom elvárásait kell tekintenünk. Az egészségügy az utóbbi évtizedekben komoly tekintély- és bizalomvesztést szenvedett. A túlmechanizálódott, futószalagszerű, elembertelenedett betegellátás komoly ellenérzéseket váltott ki. A kiemelkedően rossz hazai mortalitási és morbiditási statisztikák, a hatalmas gyógyszerfogyasztás, az aránytalanul magas rokkantnyugdíjas állomány eddigi tevé-

3. évfolyam különszám

kenységünk megsemmisítő kritikája, ami előtt nem lehet szemet húnyni.

Be kell látnunk, munkánk minőségellenőrzésének legfontosabb szempontja az, mennyire tudunk megfelelni annak, amit várnak tőlünk. Először tehát a velünk szemben támasztott társadalmi elvárásokat kell felmérni.

2. A társadalomközpontúság mellett az oktatás hallgató-központú jellegét is hangsúlyoznunk kell. Mindent oktatnunk kell, amire a hallgatónak szüksége van, még hozzá úgy, hogy az ismeretet használni is tudja.
3. A fenti két szempontnak egy alapos, jól átgondolt, mélyreható tantárgyreformmal lehet eleget tenni. Ehhez először is meg kell ismerni, hogy jelenleg mit oktatunk. Ennek tételes kimunkálása diplomáink elfogadtatásának, az ekvivalencia-szintek meghatározásának előfeltétele és alapjául szolgál az egyetem minősítésére szolgáló akkreditációs rendszernek is.

Az oktatott tananyag részletes leírása - amennyire tudom, orvosegyetemeinken a rendszer-váltást követően nálunk elsőként - megtörtént. Az összeállítás elkészítése sokaknak módot adott az anyag frissítésére, korszerűsítésére is.

A második lépcsőben el kell végezni a tananyag horizontális és vertikális lektorálását. Az előbbin azt értem, hogy az azonos tárgyakat össze kell hasonlítani a társegyetemeken - esetleg külföldön - oktatottak szakmai tartalmával. A vertikális lektorálás során meg kell vizsgálni, hogyan épülnek egymásra a tárgyak, megalapozza-e az egyik kellőképpen a másikat? Vannak-e átfedések s ha igen, az ismétlés szükséges-e vagy felesleges? Az átfedések lehetőleg kiszűrendők, a biztos tudás jó felkészüléssel és megfelelő számonkéréssel sajátítható el - a felszabaduló időt új tudásanyag átadására kell fordítani. Ezek után meg kell határozni, hogy mi az a legkisebb általános követelmény (minimum standard requirements), amit minden diplomáért elvárható. Ez képezi az államvizsgakövetelmények alapját. Ez lehet az alapja az egyetemi oktatás hatékonyság-mérésének, ami főleg a végzés után évekkel még meglévő ismeretanyag felmérésén alapul. Valahol ebben a fázisban fog kiderülni, hol folyik túloktatás, azaz olyan ismeretközlés, amit a hallgató már képtelen befogadni és normális körülmények között nincs is rá szüksége. Harmadik lépcsőben kerülhet sor (az addig is folyamatos korrekciók után) a tananyag új elemekkel való felfrissítésére, új tárgyak bevezetésére.

Már oktatjuk az első évfolyamon az általános elsősegélynyújtást. Úgy gondolom, hogy a speciálkollégiumok száma jelenleg túlságosan ma-

gas, látogatottságuk pedig alacsony és ez megfontolásra int. Nehéz lenne ma megmondani, mi kerül majd be a kötelező tárgyak közé és mi lesz kötelezően vagy szabadon választható.

Lényegében készek vagyunk a természetgyógyászat és klinikai farmakológia bevezetésére és rövid idő alatt összeállítható az immunológia, allergológia, anthropeothológia és talán pszichoszomatika tananyaga is.

Sürgető lenne a családorvosi ismeretek oktatása, de ennek még nincs meg az intézeti háttere. Van igény onkológia, reumatológia és számos egyéb tárgy oktatására is. Nélkülözhetetlen az informatika részletesebb elsajátítása és mihamarább be kell vezetni bizonyos közgazdasági alapfogalmak és az egészségügyi management alapismereteinek előadását is.

Az Egyetem tanszékeinek számát és jellegét a szó eredeti értelmében egy adott tantárgynak a képzésben betöltött helye kell, hogy meghatározza. Ennek megfelelően a jelenlegi struktúra módosulni fog. Szükség van bizonyos integrációra, tantárgycsoportok kialakítására is.

4. Talán a tananyag megújításánál is fontosabb a szemléletváltás. Az oktatás szemléletét a betegségre korlátozódó gondolkodás felől a betegközpontú, sőt emberközpontú és egészséges viszonyok jobb megismerésére és megtartására törekvő szemlélet felé kellene átalakítani. Kiemelt jelentőséget tulajdonítok a problémamegoldó készség fejlesztésére irányuló tevékenységnek.
5. Elismert szintű elméleti képzésünkhöz fel kell zárkózni a gyakorlati oktatásnak is. Elfogadhatatlan, hogy friss diplomás orvosaink - szemben fogorvosainkkal, gyógyszerészeinkkel és általában bármiféle diplomással - szinte semmilyen orvosi ténykedést nem tudnak ellátni. Nem hiszem, hogy ebből a helyzetből azok a próbálkozások jelentenek a kiutat, amelyek végzés után még évekre gyámság alá kívánják helyezni az orvosokat, minden ténykedésüket felügyelet alá rendelve. Ugyanakkor elképzelhetőnek tartok egy egészségügyi felsőfokú oklevelet, mely az orvostudományi kar ötödik évének sikeres lezárása után utat nyitna más jellegű felsőfokú ráépített képzésre, kutatói, egészségügyi közigazgatási, manageri vagy bármi más, orvosi tevékenységre nem jogosító pálya felé.

Noha az Egyetemnek nem lehet célja tevékenységét háziiorvos- vagy patikusképzésre korlátozni, jeletőségüknek megfelelően kell kezelni az alapozó tárgyakat (pl. sebészeti propedeutika). Meg kell vizsgálni az Egyetemen oktató kórtermek és gyógyszertárak mielőbbi létrehozásának

- lehetőségét és újból átgondolandó az oktatókórházak szerepe.
6. Szeretném, ha oktatásunk a tananyag mechanikus elsajátításán túl bizonyos hangsúlyokat is adna. Így az Egyetem arculatát a klinikai jellegnek kellene meghatároznia. Nagyobb jelentőséget kell tulajdonítani a gyakorlati képzésnek és jobban tekintetbe kell venni az alapellátás szempontjait. Még ma is gyakori, hogy népbetegség és irodalmi ritkaság egyforma, vagy az utóbbi felé húzó terjedelemben kerül leadásra. Sokkal nagyobb szerepet kell adni az egészségmegőrzésnek és betegségmegelőzésnek, a felvilágosításnak és a rehabilitációnak. Az orvos-beteg viszony jelentősége messze nagyobb, mint az oktatásunkban ma teret kap. A számonkérés súlypontját a lexikális ismeretekről a praktikum, az orvosi gondolkodás és az önálló szintetizálóképesség irányába kell áthelyezni. Egyetemünkön az orvoscépzésben általában a kredit-rendszerű oktatás valószínűleg nem jut széles terephez, de a kötelezően választható és szabadon választható tárgyak – anélkül, hogy a főtárgyak felvételétől, sőt sorrendjétől eltekinthetnénk – erre bizonyos, korlátozott lehetőséget mégis adnak.
 7. Kívánatos lenne mielőbb bevezetni a versenyzetető oktatást. Ennek lényege, hogy évfolyamról évfolyamra csak korlátozott számú hallgató juthat tovább, a tanulmányi eredményekből kialakított pontszám alapján. Az évisméltés lehetőségét erősen korlátozni kell. A minden évvégén kiválogatódó hallgatók közül csak az arra érdemesek jutnak el a diplomáig, amelyen viszont fel kellene tüntetni az összesített évfolyam-rangsorban elért helyezést. Ezt előbb-utóbb a munkábaállításkor is tekintetbe fogják venni.
 8. Nemcsak a hallgatókat, az oktatókat is elért oktatási eredményeik szerint kell kezelni. Az oktatók hallgatói minősítésének nyilvánosságot kell adni. Meg kell kísérelni egy, a magas szintű szakmai tudást, kiemelkedő oktatói készséget, célirányos nevelő tevékenységet és az általános műveltséget előnyben részesítő oktatói követelményrendszer kidolgozását és alkalmazását. Meg kell vizsgálnunk a szabad oktatóválasztás lehetőségeit és feltételeit. Elképzelhető, hogy a közeli években az orvoscépzésben foglalkoztatottak egy része főhivatású oktató, más részük gyógyító munkát végző orvos lesz.
 9. Hallgatóinknak a szakismeretek tételes előadásán túl biztosítani kell a lehetőséget azoknak az alapvető tudnivalóknak az elsajátítására is, amelyek nélkülözhetetlenek a (helyes személyek) – így elsősorban az orvos és beteg – közötti kapcsolatok kialakításához. Ki kellene építeni egy, a képzés teljes folyamatán végighaladó humán vonulatot, amely a filozófiát, etikát és egyéb társadalmi ismereteket, viselkedés tudományt, orvosi pszichológiát foglalja magába.
 10. Hallgatóinkat mindenképpen fel kellene készíteni az értelmiségi életformára: rászoktatni az önálló tanulásra, kifejleszteni a probléma-megoldó készségét, az új iránti fogékonyságot és a vitaszellemet, amely nemcsak a szakma megtanulására, hanem fejlesztésére is alkalmassá teszi. Ebben a társegyetemekkel való szorosabb kapcsolat sokat segíthet.
 11. A rész tudományok gyors ütemű fejlődése az egyes szakterületeken óriási adathalmazt termelt, emiatt graduális képzésünkben mindinkább egy emészthetetlenül sűrített, gyakorlattá nem érlelhető, jórészt már postgraduális szintű tananyag elsajátítására irányuló törekvés alakult ki. Ez azután a szintetizáló gondolkodás gyengüléséhez és az életszerű megközelítés szempontjából szükséges átfogó ismeretek szélesítéséhez vezetett. Az összefüggések jobb felismertetése és megértetése végett szükségesnek látom, hogy – elsőként belgyógyászat és sebészet főtárgyakban – tantárgycsoportokat hozzunk létre. Ezek feladata a résztárgyak (belgyógyászatnál maradvány pl. gastro-enterológia, cardiológia, endokrinológia stb.) összehangolt, összefüggéseket megmutató oktatása. Szükséges továbbá az eddig nem eléggé hangsúlyozott betegségcsoportok (így pl. pszichoszomatika, környezeti ártalmak stb.) és tevékenységi körök (pl. klinikai diagnosztika, differenciáldiagnosztika, terápia) összefoglaló, kiemelt tárgyalása. A magasabb szintű oktatás megkívánja bel- és külföldi, rangos vendégelőadók meghívását is.
 12. Igény van új tárgyak, illetve tanszékek (pl. nővénytán, klinikai farmakológia, traumatológia) létrehozására a Gyógyszerésztudományi Karon is, ahol egyébként a közgazdaságtani és management képzést is javítani kell. Főiskolai Karunkon új szakok – mint a diplomás ápoló és család-gondozó védőnő képzés – indítása várható. A főiskolai oktatásban az orvoscentrikus szemléletet az ápolás-gondozás irányába lenne kívánatos átforgatni.
 13. A felvételi rendszer a közeli években nem szüntethető meg, de módosításra szorul. Valószínűleg rövidesen meg kell kívánunk egy – lehetőleg angol – nyelvvizsgát. Amennyiben az egységes felvételi rendszer rövidesen nem változik, nem kizárt, hogy az Egyetem saját elképzelései szerint fog vizsgáztatni, melyhez az

3. évfolyam különszám

- alaposabb válogatást biztosító rendszer alapelveit már kidolgoztuk.
14. A szükségletek várható alakulásának megfelelően a hazai hallgatók felvételi keretszáma csökkenni fog, de az így felszabaduló oktatási lehetőséget a térítéses képzés bővítésére kívánjuk fordítani.
- A térítéses képzés mérítési területe úgy alakul, hogy főleg egyesült államokbeli, kanadai, német, skandináv, dél-koreai, tajvani, izraeli hallgatók felvételére kerül sor, még hozzá az eddigieknél lényegesen magasabb tandíj fejében. A megnövekvő bevételt összegyűjtési nagyberuházásokra fogjuk fordítani, amelyek azután javítani fogják a beruházásban közvetlenül nem érintett szervezeti egységek területi viszonyait, ellátását is.
15. Változás várható a postgraduális képzés területén is. Feltehetőleg nem túl sokára egyetemi hatáskörbe kerül a szakképesítés megadásának

joga és lehetőség nyílik térítéses szakképzés folytatására is.

Sürgetőnek látszik a postgraduális kutatóképzés megindítása, melyhez alapot az MTA Szegedi Biológiai Központban folyó egy éves nemzetközi képzésbe való bekapcsolódás jelenthet. Ezt saját erőből és külföldi segítséggel megvalósított további rendszeres speciális tanfolyamokkal kell kiegészíteni és ez jó kiindulás lehet egy magyarországi Ph.D. képzésnek is.

16. A megerősített postgraduális képzés, továbbá a követelményrendszer karonkénti, szakonkénti jellegzetességeinek megfelelően bontott, orvoskaron pl. klinikumban és elméleti intézetekben lényegesen eltérő szempontok szerint végzett kidolgozása az akadémiai előképzés és a minősítési rendszer alapját képezi. Munkánkkal és saját szakterületeink sajátosságainak elismerésével segítenünk kell a felsőoktatási és minősítési rendszerek törvényi szabályozását.

BETEGELLÁTÁS

Egyetemünkön az oktatás betegellátás nélkül nem képzelhető el. A betegellátás javítása nem pusztán műszerezettség kérdése. Jelenleg az ápolás színvonala, betegellátó intézeteink higiéniai viszonyai, a betegekkel való bánásmód minden eddigi törekvésünk ellenére sem nevezhető kielégítőnek. Ennek elsődleges okaként az elégtelen bérezést szokták megjelölni, de véleményem szerint emögött alapvetően egyfajta szemléletbeli és értékítéleti torzulás húzódik meg. Gyakran megfélemlítünk arról, hogy a beteg nem futószalagra került munkadarab, hanem velünk egyenértékű, önálló és tiszteletben tartandó véleményvel bíró személy.

1. Nyilvánvaló, hogy a betegek zömét ellátó régi klinikai telep 60 éve komoly felújítás nélkül üzemelő, toldozott-foldozott, zsúfolt, a hotel-funkció és az egészségügyi ellátás szempontjából egyaránt elégtelenül felszerelt létesítményeiben látványos eredményt felmutatni igen nehéz.

Az is magától értetődő, hogy az új társadalombiztosítási rendszerre való átállás nehézségei még jó ideig éreztetik hatásukat. Feltehető, hogy a nagyobb adóterhekkkel sújtott adófizető állampolgár elvárja az ellenszolgáltatásul kapott egészségügyi ellátás színvonalának javulását és elégedetlenségét mind élesebben fogja kifejezni.

E téren a helyzet javítása jórészt nem oldható meg az Egyetem saját forrásaiból és reméljük, hogy ezzel az illetékesek is tisztában vannak.

A magunk részéről a jobbítás érdekében két dolgot tehetünk. Egyrészt törekedni fogunk a gyógyító tevékenység szerkezetének olyan átalakítására, hogy csökkenjen a betegágyak igénybevétele és amit lehet, járóbeteg szinten lássunk el. Másrészt betegellátó tevékenységünk hatékonyságának javításával kell meggyőznünk a pénzügyi kormányzatot arról, hogy az egészségügy támogatása nem kidobott pénz.

2. Új viszonyokat kell kialakítanunk az alapellátással és törekedni kell arra, hogy az Egyetem tevékenységét a valóban egyetemi feladatokra összpontosítsa. Ennek érdekében felül kell vizsgálni az önkormányzatokkal kötött megállapodásokat.
3. A gyógyító munka alapvető feltétele az ápolási tevékenység. Ennek javítását részben az „ápolási igazgató” koncepció Egyetemre alkalmazásával szeretném elérni. Fel kell derítsük a magas szakdolgozói fluktuáció okait, mert ennek mérséklése az ápolási színvonal emelésének előfeltétele. Ezt elősegítendő előre kell lépni a teljesítmény-alapú bérezés felé az ápolásban is.
4. Javítani kell az Egyetem higiénés állapotát, meg kell újítani az ennek felügyeletére hivatott szervezetet. A klinikák tisztaságának és rendjének biztosítása végett fokozni kell a főnövérek felelősségét, át kell alakítani az ápolás szervezeti rendjét és több továbbképzésre van szükség.

5. Az orvosi tevékenység javítása érdekében meg kell kíséreljünk mérhetővé, vagy legalábbis jó megközelítésben jellemezhetővé tenni a gyógyító munkát. Ez az eddig használatos szempontok szerint nem lehetséges. Gyógyítani úgy kell az Egyetemen, hogy azt tanítani lehessen. A megítélés szempontjai közé a társadalombiztosítás elég nehezen formálódó véleménye mellé kell venni az egyetemi közvélemény értékítéletét is.
6. Mind bérezésben, mind dologi kiadások terén meg kell kezdeni az egyes gyógyító intézetek és profilok folyamatos kiemelt finanszírozásából adódó aránytalanságok és feszültségek felszámolását. Egy elfogadható egyetemi béremelés feltételei jelenleg is megvannak, de ez nem mehet végbe egyidejű feladatrevízió nélkül.
7. Sürgősen be kell fejezni a régóta vajúdo számítógépesítést. Ennek segítségével naprakész adatok alapján lehet elemezni a betegforgalmi és gyógyszerfogyasztási mutatókat. Ahol a hatékonyság úgy kívánja, részmunkaidős foglalkoztatásra, másutt bérmunkára van szükség.
8. Jóval nagyobb figyelmet kell szentelni a környezetszennyezés elleni munkának és mihamarább lépéseket kell tenni egy üzemképes egyetemi veszélyeshulladék-megsemmisítő működésbeállításának érdekében.
9. Az iatrogén ártalmak előfordulásának korlátozása érdekében – s egyben költségcsökkentő célból is – ésszerű mértékű gyógyszerfogyasztást kell kialakítani. Ezért célszerű lenne mielőbb megváltoztatni a klinikákon a gyógyszerrendelés mechanizmusát.
10. Lényegesen nagyobb súlyt kell helyezni az orvos-beteg kapcsolatra. A beteget nem szabad kirekeszteni saját sorsa feletti döntésből. A lehetőségekhez mérten biztosítani kell számára a szabad orvosválasztás lehetőségét. Ügyelni kell arra, hogy az orvoscépzés során ne sérüljenek a beteg személyiségi jogai.
11. Remélem, hogy a következő években sikerül érdeklődést kelteni a holisztikus szemlélet iránt, s ez talán új vonásokat fog adni a belgyógyászatnak és rokon szakmáinak, elsősorban az onkoterápiának. Ha sikerül több empáthiával közelednünk a beteghez, visszanyerhetjük bizalmát.
12. Úgy vélem, az endoszkópos, transzkatóterus és lézersebészet bevezetése átformálja a műtéti szakmák arculatát is. Tudom, hogy ennek a területnek a fejlesztése elsősorban pénzkérdés, mégsem mondhatunk le róla.
13. Az egyes szakterületek fejlődési irányainak meghatározásánál elsősorban a beteg érdekeiből, a betegágytól kell kiindulni. A klinikai kutatási témák megfogalmazása során az eddigieknél lényegesen jobban kell figyelni a hazai statisztikák által tükrözött megbetegedési arányokra.
14. Az egészségmegőrzés érdekében az eddig igen mostohán kezelt egészségre nevelésnek komoly hangsúlyt kell kapnia, hiszen enélkül eredményes népegészségügyi munka nem képzelhető el. Ezen belül fokozott figyelem szükséges az egészségügyi dolgozók életmódjára: akár hivatalosan is fel kell lépünk az Egyetemen a dohányzás visszaszorítására, illetve a korszerű táplálkozás és életmód elterjesztése végett.
15. A gyógyító munka hatékonyságának emelésére javítani kell a konziliáriusi tevékenységet és ezt lehetőleg személyes kapcsolattá, klinikai vagy klinikák közti rendszeres megbeszéléssé kell kiszélesíteni. Sűríteni kell az esetbemutatókat és klinikopathológiai megbeszéléseket is. A klinikák vezetőinek sokat kell tenniük azért, hogy a vizitek visszakapják hagyományos továbbképző, problémamegoldó jellegüket.
16. Az egyes betegellátó egységekben a bevezetésre érettnek látszó gyógyító eljárások tekintetében – az anyagi lehetőségek függvényében – a klinikák vezetőivel és orvosaival egyetértésben lehet dönteni, ezért ezeket itt nem kívánom részletezni.
17. Az Egyetem tekintélyének emelése és a gyógyító tevékenység javítása érdekében, a társadalombiztosítás elvárásaitól függetlenül is meg kell kezdeni a minőségellenőrzés (vagyis a jogos elvárások és tényleges eredmények összevetése) alapvető módszereinek kidolgozását.

KUTATÁS

Az egyetemi életnek az oktatástól elválaszthatatlan része a kutatás és a tudományos munka. A jelenlegi struktúra ebben a vonatkozásban is elavult, a mindenáron való teljesítménykényszer sokszor értéktelen eredményekhez vezet, a túlzott elvárások rontják a közérzetet, a szakszerűtlen kutatás fe-

lesleges idő- és pénzpocsékolás. Tisztább, szervezettebb helyzetek, megkövetelt professzionális e téren eredményekkel is kecsegtet. Elképzelésem szerint a kutatásnak lehetőleg a betegágytól kell kiindulnia és oda is kell visszatérnie, de

3. évfolyam különszám

közben el kell szakadni tőle, meghaladni a betegellátásra berendezkedett klinikák színvonalát. A műszerezettség javítására a pályázatok jó lehetőséget nyújtanak, de egyidejűleg javítani kell a meglévő műszerek kihasználtságát és ki kell küszöbölni az értelmetlen párhuzamosságokat. Jó lenne, ha az egész életre, sőt nemzedékekre szóló kutatási témák mellett nagyobb teret kapnának a friss ötletek, új meglátások is.

Mindenképpen javítani kell a klinikum és elméleti intézetek, az elméleti intézetek és más kutatóintézetek, sőt az elméleti intézetek egymás közötti munkakapcsolatát is, hiszen az igazán új eredmények interdiszciplinárisan várhatók. Rugalmas, témaorientált, változó személyi összetételű csoportokkal dolgozó, részben multinacionális, részben interdiszciplináris kutatómunkára kell felkészülni. Amekkora szakmai kihívást jelent, olyan ígéretesnek látszik pillanatnyilag a pszichoneuroimmunológiai mediátorok, illetve az immunológia és tumor-biológia összefüggéseinek kutatása.

Az értékelésnél mindenképpen tekintetbe kell venni, hogy az eredményt a felhasználás igazolja ténylegesen vissza. Tudomásul kell venni, hogy ha egy kutatócsoport nem eléggé hatékony, szükségesége megkérdőjeleződik.

1. Mindenekelőtt el kell készíteni azt a katasztert, amelyik mind a magunk, mind mások számára világosan összefoglalja, milyen kutatások folynak az Egyetemen, milyen műszerek alkalmazására van lehetőség, ki és hol tud alkalmazni egy módszert, miben van szabad kapacitásunk és milyen területen volna szükségünk mások segítségére.

Ez az alapja a hatékonyabb pályázati munkának, amely nélkül intézeti kutatás már nem képzelhető el.

2. El kell érni, hogy bizonyos vonatkozásokban az Egyetem – akár önállóan, akár együttműködésben – csúcismereteket tudjon koncentrálni, mert enélkül nem léphet be a nemzetközi élvonalba. Ennek elérésére nem azt az utat tartom járhatóbnak, hogy minden oktató több időt töltsön el kutatással, hanem azt, hogy az arra felkészültek lehetőleg minden energiájukat erre fordítsák. Feltétlenül be kell látni, hogy ma már a csúcismeretek és csúcstechnológiák, csúcsmetodikák zöme nem az egyetemeken, hanem vállalatoknál van (tőkeerős nyugati cégek-

re gondolok), ezért a kutatást internacionálissá és piacképesé kell tenni.

Ma Magyarországon kevés egyetemi kutató ismeri el azoknak a nyugati adatoknak az igazságát, hogy a jó kutatásban a mintegy 2/3-nyi alkalmazott kutatás mögött 1/3 rész alapkutatás van. A ma korszerűnek minősíthető alapkutatásokhoz az egyetemeken kevés feltétel biztosítható, így nekünk a lehetőségekhez igazodó kutatási feltételrendszer kialakítására kell törekednünk.

3. A jelenlegi pénzügyi helyzetben minden kutatóhelynek törekednie kell a pályázati rendszer minden formájának és lehetőségének kihasználására és ennek elősegítésére mielőbb egyetemi koordinációt, operatív személyzeti segítséget, pályázatfigyelő rendszert kell létrehozni.
4. A kutatás infrastruktúrájában szintén nélkülözhetetlen az egész egyetemet átfogó és a nemzetközi központokhoz csatlakoztatott számítógépes hálózat mielőbbi létrehozása. Be kell kapcsolódnunk a MEDLINE, CURRENT CONTENTS, REFERENCE UPDATE informatikai adatbankba, hogy a kutatók számára azonnal elérhető legyenek a legfrissebb irodalmi adatok is.
5. A könyvtár fejlesztése csak szervezeti és infrastrukturális változtatások alapján lehet mód. Kívánatosnak látszik a szegedi egyetemi könyvtári anyagok egyesítése és közös kezelése, az egyetemen belüli párhuzamosságok kiküszöbölése. Ez megszüntetné a jelenlegi hozzáférhetőségi akadályokat és elősegítené a szakmák interdiszciplináris fejlődését, a hallgatók, oktatók és kutatók szélesebb körű tájékozódását. A halaszthatatlan elektronizációhoz és gépesítéshez az egységes könyvtárak fejlesztésére szolgáló pályázati és hitel konstrukciók megszerzése nélkülözhetetlen.
6. Együttműködésre van szükség mind egyetemi, mind regionalis szinten a műszerek jobb kihasználása érdekében. Létre kellene hozni egy egyetemi műszerkatasztert és – nem csüggedve az eddigi sikertelen próbálkozásokon – szorgalmazni kell a közös műszerhasználatot és a műszerátadásokat.
7. Az egyetemi utánpótlás tudományos szemléletének kialakítása és a kutatómunka vonzerejé-

- nek növelése érdekében a tudományos diákköri hallgatók és külön a fiatal kutatók számára évente egyetemi tudományos fórumot kellene biztosítani, megfelelő értékeléssel.
8. A kutatómunka színvonalát talán azzal lehetne legjobban emelni, ha megszerveznék a tanfolyamszerű, megfelelő szakképesítést biztosító kutatóképzést és ezzel megvalósulhatna egyfajta Ph.D.-képzés.
 9. Rendezni kell a külföldi távolléteket. Amennyire kívánatos a fiatal oktatók 1–2 éves tanulmányúttal a tudományos továbbképzés és elmélyült alkotómunka céljából, annyira rontja az egyes intézetek teljesítményét az ennél hosszabb munkavállalás. A nyugati intézetek elszívó hatását a mobilitás garantálásával és az itthoni munkahelynek szakmai lehetőség és légkör szempontjából egyaránt kedvezővé tételével lehet ellensúlyozni.
- Amikor az ország és az Egyetem anyagi lehetőségei engedik, fontolóra kell venni az idősebb kutatók számára a fejlettebb országok egyetemein szokásos, minden hatodik év után járó alkotóév bevezetését.
10. Mind szomorúbb tapasztalataink azt mutatják, hogy fel kell eleveníteni azt a régi gyakorlatot, amely a klinikumhoz elméleti intézetekben szerzett alapokat (pl. sebészetben anatómiát vagy kórbonctant, belgyógyászatban élettant vagy kórélettant) követel meg. Ugyancsak hasznos lehet az elméleti intézetek számára a hozzájuk rövidebb-hosszabb időre a klinikumból érkezők befolyása. Ennek megvalósításában az elméleti intézetek és klinikák, illetve vezetőik közötti jobb együttműködésre van szükség. A kutatás vonzóvá tételéhez a jobb anyagi megbecsülés szükséges ugyan, de nem elégséges. A vezetőnek szakmailag és emberileg egyaránt motiválnia kell beosztottját, hogy feladatát érdekesnek, munkáját élvezetesnek találja.

SZERVEZET ÉS MŰKÖDÉS

A rendszerváltással és megújulással kapcsolatos egyetemi reform-mozgalom tevékenysége alapján – amilyen mértékig az a spontán elképzelések alapján és az adott korlátok között lehetséges volt – a szervezet és működés átalakítása részben megtörtént. A finomabb és tudatosabb változtatásokhoz nem nélkülözhetjük a külföldi szakértők tanácsait, melyeket rövidesen megkapunk. A legfontosabb szemlélycserek is megtörténtek, illetve folyamatban vannak és azt hiszem, ha nem is sikerültek minden esetben tökéletesen, legalábbis elfogadhatóak. Az egycsapásra elérhető nagy minőségi ugrást gyakorlatilag lehetetlenné teszi, hogy az elmúlt évtizedekben az értékrend elvesztése megakadályozta a tehetségek kibontakozását és a középszer preferenciája egy-két generációban nehezen pótolható szakember-veszteséget okozott.

Szeretném, ha az elkövetkező években nálunk egy szervesen burjánzó képződményből szerves egészet, vagyis Egyetemet lehetne formálni. Hiszem, hogy az egymással összekapcsolódva működő részek nagyobb teljesítményre képesek együtt, mint külön-külön. Az eddigi tapasztalatok szerint az új Statutum ehhez jó kiindulási alapot biztosít.

1. A további szervezeti változtatások alapja mindenképpen az Egyetemet átvilágító cég szaktanácsai lesznek, melyek közül a számunkra legalkalmasabbat fogjuk ki választani. A szervezetről célja a jobb információáramlás elérése, jobb együttműködés minden egység között, hatékonyabb működés és gyorsabb, felelősség teljesebb döntési folyamat biztosítása.
2. A vezetőknek a szélesebb jogkörrel egyidejűleg nagyobb felelősséget kell biztosítani. Úgy tűnik, a hatékonyság úgy kívánja, hogy a demokráciát ne annyira a döntéshozatalban, mint inkább az ellenőrzésben érvényesítsünk. Az átalakítási periodus, amelyben egy szétesett rendszerből egy jól szervezett egészet akarunk létrehozni, az eddigieknél centralizáltabb döntési mechanizmust igényel.
3. A túlzott központosítás ellen a Statutum a Küldöttközgyűlés működtetésével elegendő garanciát nyújt. A Küldöttközgyűlés jogköre, hogy a legfontosabb kérdésekben a Statutumot az élethez igazítsa, így kizárható, hogy elmeredő szabályozások akadályozzák saját fejlődésüket.

3. évfolyam különszám

4. Törekedni kell arra, hogy az Egyetemi Tanács határozatait a felelős és a határidő megjelölésével, a számonkérés módjával együtt hozza.
5. A felelős döntések gyorsítása, az Egyetem reakció készségének javítása érdekében a jelenlegi bizottsági rendszert fokozatosan át kell szervezni. A túl nagy és ezért határozott állásfoglalásra képtelen testületek helyett kisebb, esetleg csak egy adott célhoz létrehozott, szakmai kompetenciája által meghatározott bizottságok működtetése szükséges.
6. A végrehajtó apparátusban a professzionalitás az alapkövetelmény. Ennek egyik része a megfelelő képzettség, amely nélkül valaki vezető beosztásban nem foglalkoztatható. Az eddig csak az oktató-gyógyító munkában érvényes követelményrendszert megfelelő átalakításokkal az adminisztratív-irányító és gazdasági-műszaki apparátusra is ki kell terjesszük.
7. Az egyetemi hivatalok és a Gazdasági Igazgatóság átszervezésének, hatékonyabbá tételének lehetőleg egy éven belül meg kell történnie. Az adminisztratív létszám csökkentésével párhuzamosan növekedni fog az elemzők, rendszer-szervezők, management szakemberek jelentősége. A szükségleteknek megfelelően növelendő az ellenőrző apparátus – elsősorban a belső ellenőrzés – szerepe és jelentősége. A rendészetet ugyancsak meg kell erősíteni.
8. Hangsúlyosabbá kell tennünk szerepünket az universitas vezetésében és egyértelműen tisztázandók a jogok és kötelezettségek.
9. A személyzeti munka fontossága a politikai jelleg elvesztésével nem csökkent, hanem a szakmai érdekek jobb képviselése érdekében még növekedni is fog. A munkaerő-áramlás pontosabb számszerű követése mellett elemezni kell a munkahelyváltoztatások okait, nagyobb gondot kell fordítani a továbbképzésre. Pontosabban körül kell írni azokat a szempontokat, amelyeknek való megfelelés esetén valaki egyáltalán az Egyetemre kerülhet.

Régi és az egyik legnehezebben teljesíthető óhaj, hogy készüljenek el a munkaköri leírások és alakuljon ki az az ételszerűen is alkalmazható követelményrendszer, melynek alapján az egyetemi polgárok értékelése elfogadható objektivitással végezhető. Ha ezek elkészülnének, mindenki már a munkábaállás előtt tisztán láthatná azokat az elvárásokat, amelyeknek meg kell felelnie – vagy amelyek nem teljesítése a munkaviszony megszűnéséhez vezet.

Ugyancsak tisztázandók az előbbrejutás feltételei, a számonkérési rendszer szempontjai.

10. Szervezeti szempontból is sürgető a párhuzamosságok megszüntetése. Mind az alapfeladatok ellátása terén, mind az ellátás területén összevonásokra és leépítésekre lehet számítani. A jelenleg általános túlterheltség-érzést többnyire a szervezetlenség okozza. A munkaidő jobb kihasználása, illetve az Egyetem érdekében eltöltött idő egyáltalán, nagyobb súllyal esik latba az oktatókutatók megítélésénél.
11. A nyilvánvaló túlfoglalkoztatottságot elkerülhetetlenül létszámleépítéssel kell kezelni, melynek mértéke biztosan 10 % felett lesz. A távozásra kényszerülők és maradók közötti választást a képzettség, teljesítmény és a tapasztalat fogja meghatározni. Egyetemünkön a túlzott mértékű munkanélküliséget úgy szeretnénk akadályozni, hogy egyrészt az átalakításokat elhúzódoan vezetjük be, másrészt a leépítésekkel párhuzamosan új munkakörök is létesülnek, melyek szakmai alkalmasság esetén Egyetemen belüli átcsoportosítással is betölthetők.
12. A szervezeti változtatások biztosan javítani fognak az Egyetem működésén, de igazi előrelépésre csak akkor lehet számítani, ha sikerül feléleszteni és a köz érdekének szolgálatába állítani az egyes emberek kreativitását. Ki kell találnunk az ésszerűsítő javaslatok összegyűjtésének rendszerét.

GAZDÁLKODÁS

A tapasztalat azt mutatja, hogy alapvetően a gazdasági törvényszerűségek határoznak meg minden más társadalmi jelenséget. Ezért gondolom úgy,

hogy a szorosan vett gazdasági tevékenységen túl is engedni kell ezeknek a törvényszerűségeknek a hatását érvényesülni. Kiváltképp fontos tehát a gazdál-

kodás, mint alapokat meghatározó tevékenység rendje: a legszebb elveket is csak a realitások talaján lehet megvalósítani.

Ezen a területen halmozódtak fel a legnagyobb feszültségek, itt a legsürgetőbbek a változtatások.

1. A bizalmi válság kezdetben gyors személycserét igényelt a gazdasági igazgatás területén. A további változásokat a feladatok, a módszereket pedig az átvilágításból adódó javaslatok határozzák meg. A cél a szakmai hozzáértés javítása, a szervezeti egységek tevékenységének minél eredményesebb segítése, a tényleges és az Egyetem érdekeit szem előtt tartó gazdálkodás kialakítása. Ehhez megújított struktúra, számítógépesítés és hatékony létszámgazdálkodás szükséges.
2. A belső tartalékok jobb kihasználása végett nagyon komolyan kell elemeznünk az Egyetem magas üzemelési költségeinek összetételét, továbbá a felújítások, karbantartások és javítások ésszerűségét és gazdaságosságát. Ha a jogszabályok megengedik, az Egyetem és a gazdasági-műszaki ellátás között egészen új, vállalkozásszerű együttműködés kialakítását is elképzelhetőnek tartom.
3. Az Egyetem gazdálkodási szabályozásának szigorítása és a szabályok következetes betartása elkerülhetetlen. Az egyetemi infrastruktúra továbbfejlesztése érdekében az egyes szervezeti egységek fejlesztése átmenetileg nem növekedhet az optimális mértékben.
Ugyanakkor a fejlődés érdekében ügyelni kell a legtakarékosabb beszerzési és beruházási módok kiválasztására, a meglévő műszerek gazdaságos kihasználására. Az azonos feladatok több vonalon történő ellátását az ésszerűség és a lehetőségek határain belül le kell építsük, hiszen ezzel tetemes kiadást, terület és személyzet szabadul fel.
4. A pályázati aktivitás növelése segíteni fogja a műszerbeszerzést, de nem szabad megfeledkezni arról, hogy egyidejűleg a műszerek működtetését is biztosítanunk kell.
5. Jelenlegi formájában az osztott hitel és bér-gazdálkodás sem tartható fenn, mert súlyos feszültségeket okoz és számos területen a továbblépés akadálya lett. Nem kívánatos az a megosztottság, ami az új klinika és az Egyetem többi része között kialakult.

Mind az osztott hitel, mind a bér-gazdálkodás területén a legrövidebb időn belül olyan módosításokra van szükség, amelyek a fejlődést akadályozó egyenlőtlenségeket csökkentik és a feladatarányos finanszírozás felé haladnak. Az új gazdálkodási elvek kidolgozásához az eddiginél lényegesen megbízhatóbb adatokra van szükség az egyes szervezeti egységektől, lényegesen jobb mutatók és ellenőrző rendszerek kimunkálására a gazdasági vezetés részéről.

Ha a feladatot sikerül jól megoldanunk, a korlátozások átmenetiek lesznek és néhány év múlva komoly fellendülés alapjait fogják képezni.

6. A létszám-gazdálkodásban a nyomasztó külső feltételek ellenére is szeretnénk minél humánusabban, a meglévő értékeket megtartva eljárni. A bér-gazdálkodásban a növekvő központi terhek ellátása mellett is azon vagyunk, hogy a bérszínvonal az országos átlaghoz képest ne romoljék, sőt, ha lehetséges, még javuljon is. Törekvésünk az alapbérek emelése és egyidejűleg az indokolatlan, fedezet nélküli jutalom- és túlmunka díj-kifizetések korlátozására irányul.
Természetesen semmiféle új rendszer bevezetése önmagában nem jelenti egyből a jövedelmek jelentős növekedését. Az átlagbér és a működési költségek legkedvezőbb esetben változatlanul – vagyis az inflációval arányban – maradását feltételezve jobb jövedelmi viszonyokat csak a racionálisabb, tulajdonosi szemléletű működés kialakítása hozhat létre. A megvalósulás feltétele, hogy a résztvevők a körülményekkel elégedettek tudjanak lenni. Elvben erre két lehetőség lenne: a munkavégzés csökkentése vagy a fizetés emelése. A mostani körülmények az utóbbi választása mellett szólnak. Ez pedig jelenleg csak létszámcsökkentés és a munka hatékonyságának javítása útján képzelhető el. Ezt a folyamatot segíti az ágyszám-csökkentési tendencia is.
7. Küszöbön áll a bérkifizetések jelen formájának felszámolása és egy egyetemi bankfiókon keresztül, átutalással történő lebonyolítása. Ez a megoldás a hó első napjától felvehető fizetés mellett az ugyanazon naptól induló napi kamat fizetésével, mágneskártyás rendszerű, bármikor lehetséges pénzfelvétellel nem más, mint a világszerte használt kifizetési eljárás meghonosítása. A módszer a hazai tapasztalatok alapján

3. évfolyam különszám

néhány hónap alatt figyelemreméltó megtakarítást eredményez a dolgozóknak.

8. Komoly gondot jelent az Egyetem számára, hogy az új népjóléti koncepcióban az intézményi betegellátás jelentősége csökken és a hangsúly az alapellátás felé tolódik el. Meg kell találnunk a helyünket az új társadalombiztosítási rendszerben. Az az elképzelés, hogy a megszűnő feladatok finanszírozását a főhatóságok nem vonják vissza, talán lehetőséget teremt arra, hogy működésünket szakmailag igényesebb feladatok ellátására összpontosítsuk.

Ebben az évben állásfejlesztésre csak belső átcsoportosítással lesz lehetőség.

A jogszabályok függvényében azon leszünk, hogy az Egyetem vállalkozási tevékenységének élénkítésével bővítsük az alapfeladatok fejlesztésére fordítható pénzeszközöket.

9. A nehéz gazdasági helyzet ellenére a jelen pillanatban reálisan megvalósíthatónak látszó fejlesztési elképzeléseink vannak. A már folyamatban lévő beruházások nem mindegyike tűnik igazán szerencsésnek, ezért a továbbiakat csak egy átfogó, hosszútávú elképzelésbe illesztetten lehet tervezni. Jelenleg folyik az új gyógyszerár építése, a termálkút felújítása, a rektori hivatalnak a tudományegyetemi könyvtár bővítése miatt szükségessé vált átköltöztetése és egy közös JATE—SZOTE tanácsterem kialakítása. Befejezés előtt áll a Pulcz utcában a volt elmeosztály épületének felújítása. Rövide-

sen indul a kis oktatási épület átalakítása számítástechnikai központ elhelyezése céljából, a Szemészeti Klinika tetőfelújítása. Tervezzük a Béke utcai kollégium részleges felújítását egy diákcentrum létrehozását valamint egy tan-könyv-jegyzettár és elárúsítóhely kialakítását.

10. Égetően szükséges oktatási szolgálati lakások és vendégoktatói szálláshelyek létesítése és az egyetemi vendégszobák számának bővítése, a nővérszállás-helyzet javítása. Még ebben az évben szeretnénk külföldi segítséggel rendezni a MEGAMORV-kazán működésképtelensége okán fennálló tarthatatlan helyzetet.

Meg kell tervezni a Sebészeti Klinika halaszthatatlanná vált felújításának menetrendjét és szükség van a sugárterápiás helyiségek átépítésére is. A távolabbi elképzelések között szerepel az I.sz. rendelőintézet egyetemi poliklinikává alakítása, valamint az öthalmi laktanya-épületek hasznosítására – mely utóbbinak feltétele persze a tulajdonviszonyok tisztázódása.

Komoly előrelépést jelentene, ha meg tudnánk oldani saját erőből az új elméleti tömb felépítését, ami lehetőséget adna a Gyógyszerésztudományi Kar bővítése mellett elsősorban az Egyetemtől távoleső intézetek (Anatómia, Pathológia, Társadalomrosvostan) beköltöztetésére, valamint további elméleti intézetek áttelepítésével a klinikák és Dóm téri épületek helyiséggondjainak enyhítésére.

HAGYOMÁNYOK

Az egyetemek létrejöttük óta kettős szerepet töltenek be egyrészt előreviszik és terjesztik a tudományt, másrészt őrzik a régi eszméket és emiatt konzervatívoknak tekintik őket. Pedig az egyetemek fennállásuk óta folyamatos reformokon mennek át és minden statikus vonásuk ellenéreselem nélkülözhetők a legmodernebb szakemberképzésben sem. Az egyetemi hagyományoknak megvan az összetartó erejük és nem csupán lenézendő, de pozitívan értékelendő elitista törekvéseket is megjelenítenek.

Ez utóbbi értelmében került sor a „professzor emeritus” cím bevezetésére. Egyetemi tanáraink megkapták a professzori kiválóságot jelképező egyetemi talárt. Tervezés alatt áll a hagyományokat idéző

egyetemi címer és zászló. Ünnepi eseményeinket – így a díszdoktoravatást – szeretném az alkalomhoz illően ünnepélyes keretek között megrendezni.

Keressük a kapcsolatot az örökösökkel Szent-Györgyi Albert, Egyetemünk névadója hamvainak hazahozatala ügyében, akinek emlékére egyébként tudományos ülésorozatot is rendezünk. A hagyományörzés lényege az én értelmezésemben: nem az őseket kell követni, hanem azt, amit az ősek követek. Szeretném meghonosítani az egyetemi életben azokat a magatartásformákat, amelyek korábban az egyetemeket, az oktatókat és hallgatókat jellemezték. Hangsúlyt kell kapjanak az egyetemi polgárokkal szembeni elvárásokban a már a kissé háttérbe szorult

erkölcsi szempontok is, mert anélkül az Egyetem nem fogja visszaszerezni régi tekintélyét.

A szakmai és emberi értékek koncentrálásával nyerhető vissza az az elismerés, mely korábban arra készítette az ország egészségügyi intézményeit, hogy legfontosabb osztályvezetőiket az Egyetemről választák.

A jó személyes kapcsolatok kialakítása érdekében különféle fórumokat, találkozási lehetőségeket kívánok létrehozni mind az egyetemi tanárok, mind az oktatók és kutatók, valamint a hallgatók részére, mert enélkül nem képzelhető el a célirányos közös tevékenység megindulása.

Igazán sajnálom, hogy a mai rohanó világban elég nehezen megvalósíthatónak látszik egy – a felső vezetőket egymással és más vezetőkkel összehozó – klubélet újraélesztése, de nem mondok le eleve róla.

Bizonyos mértékig már sikerült viszont eltérni a legutóbbi évtizedeknek attól a rossz hagyományától, mely szerint Egyetemünknek csak felületes kapcsolata volt a társegyetemekkel és intézményekkel, a várossal.

A szegedi felsőoktatási intézményekkel, Universitas Egyesülésen belül törekszünk a jó munkakapcsolatra.

A Rectori Konferencia az ország többi egyeteme felé teremt kapcsolódási lehetőséget. Jó az együttműködés a Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Biológiai Központjával. Sikerült a nyitás az Egyetemet végső soron felügyelő Művelődési és Közoktatási Minisztérium, sőt a Pénzügyminisztérium felé is,

miközben kétoldalúvá lehetett bővíteni a kapcsolatok a Népjóléti Minisztériummal is.

A szegedi és megyei önkormányzat vonatkozásában mindkétoldalról kinyilvánított szándék az együttműködés bővítése s az eredmények itt is biztatóak. Korrekt és mértéktartó kapcsolatra törekszem a pártokkal és az egyházakkal. Hasznos együttműködés jött létre törvényhozási kérdésekben az illetékes parlamenti csoportokkal is.

Elsődleges célom az egyetemi belpolitika konszolidálása és a helyi kapcsolatok megjavítása volt. Súlyt kellett helyezni a sajtóval való jó viszonyra is, hiszen a múlt év elején az Egyetemünkön zajló eseményeknek – amelyek pedig kevésbé voltak nevesek, mint más egyetemeken – elég rossz visszhangja volt, amit egy-két kellemetlen ügy még tovább rontott. Mindenképpen szükséges, hogy a közvélemény jobb és hitelesebb képet kapjon munkánkról. Egyidejűleg a ma még komoly döccenőkkel induló egyetemi belső nyilvánosság és tájékoztatás is javítandó.

A külföldi kapcsolatok kiépítését ettől az évtől kezdve szorgalmazom. Fel kívánom eleveníteni a régi testvéregyetemekkel való viszonyt szeretnék nyitni további, elsősorban nem túl távoli és nem túl nagy egyetemek felé is. Keressük a kapcsolatot a tege-rentúlon nevet szerzett, volt szegedi tudósokkal abban a reményben, hogy sikerül megnyernünk őket vendégoktatóknak. Ha anyagi helyzetünk megengedi, érdemes lenne létrehozni erre a célra egy „Szent-Györgyi-professurát”.

KÖVETKEZTETÉS

A fentiekben vázolt egyetemi fejlesztési koncepció a teljesség igényére való törekvés nélkül is elég terjedelmes és a nagyotakarás gyermekbetegsége mellett azt is mutatja, hogy nincs más megoldás: töprengés és ijedezés helyett magunkra kell találnunk. Saját erőnkben el kell kezdjük e nagynak ígérkező feladatnak a megvalósítását, különben lemaradunk.

Kellő kritika után ezeket az elgondolásokat alkalmasnak tartom arra, hogy hosszabb távú tervként a későbbiekben is alkalmas kiindulási alap legyen. Egy ilyen koncepció létét és nyilvánosságra hozatalát nemcsak az egyetemi polgárság igényelte, magam is fontosnak tartom. Az emberek a válság tényét már

tudatosították magukban, bizonytalanok és fenyegetettnek érzik magukat. A kút egy új életstratégia kialakítása: nyugodtan dolgozni biztos jövőkép alapján, adott és reális célokért lehet. A fenti, hosszútávú elgondolás lebontható olyan, ütemekre és feladatokra osztott cselekvési programokra, amit az átlagos egyetemi polgár testére szabtak. Cselekvési ajánlat, egyetemi csomagterv, amelyik szállítani képes, de nem dönti el, hogy kinek mi legyen a poggyászában. A cselekvési programot a prioritások betartásával, fokról fokra lehet végrehajtani – csodát várni nem lehet. Nagyon sok munka vár mindenkire, mert a jövő semmiből nem épül. Könnyebb út csak a cél – il-

3. évfolyam különszám

letve célbaérés lehetőségének feladásával – választható.

A követelmények szintjének emelkedésével az elismerésnek is nőnie kell. Ugyanakkor az is biztos, hogy kiemelkedő tudós, jó orvos, gyógyszerész vagy ápoló, megbecsült oktató senkiből sem válik napi 8 órás munkaidőben. Nem elég azt nézni, hogy valaki munkájáért cserébe mennyi pénzt kapott – a megszerzett tudás is érték. A munkát számon kell kérni mindenkitől. De nem elég azt megkérdezni valakitől: megtette-e mindazt, ami tőle elvárható volt? Azt is vizsgálni kell: és mi, többiek, segítettünk-e neki erőnk szerint?

Az előttünk álló feladat embert próbáló. Látok ugyan biztató jeleket, de igazi kibontakozás talán csak 1–2 év múlva kezdődik. A szervezet teljes kiépülését, a munkába lendülést, mikor a dolgot már könnyebben mennek és a munkát élvezni is tudjuk, 5–6 év múlva várom. Akkor persze, ha a nemzetközi és hazai, politikai és gazdasági helyzet lehetővé teszi. Természetesen számítok azok ellenállásával,

akiknek az érdekeit ezek az elgondolások sértik, de úgy gondolom, hogy a történelmileg indokolt folyamatokkal való szembehelyezkedés csak értelmetlen csatározást és rossz szájízt fog hozni, de az eseményeket nem bírja feltartóztatni.

A változások garanciájaként csak a saját munkaerőmet és jó szándékomat, jövőbe vetett hitemet tudom felajánlani. Rektori megbízásomat olyan szolgáltatónak tekintem, ami leginkább a diófa-ültetéshez hasonlítható: itt és mást létrehozni; valamit, aminek gyümölcsét csak a következő évtizedben fogják majd élvezni. De ha ezeknek az elképzeléseknek csak egy részét sikerül valóra váltani, az már nem csak számomra eredmény.

Ebben a munkában kérem az Egyetem polgárainak segítségét. Dolgozzunk együtt úgy érzem, van miért.

Szeged, 1992. január 20.

A különszámot szerkesztette: DR. DOMBI GYÖRGY

Szerkesztőség: 6722 SZEGED, SZENTHÁROMSÁG U. 5. TEL.: 10–530/6

Számítógépes tördelés és tipográfia: SZOTE SZÁMÍTÁSTECHNIKA

Készült a SZOTE Házi Nyomdájában

Vezető: NAGY JÁNOS

Törzsszám: 17/1992